

Fra Krig og Fred
Dansk Militærhistorisk Kommissions
Tidsskrift 2021

Fra Krig og Fred

Dansk Militærhistorisk Kommissions Tidsskrift 2021

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2021
Sats og tryk: Specialtrykkeriet Arco

Billedet på forsiden af tidsskriftet:
Er hentet fra artiklerne, hvor kilderne er angivet.

Billedet på bagsiden af tidsskriftet:
Dansk Militærhistorisk Kommissions logo:
Det ældste billede af en dansk soldat, landsknægt fra Den Store Garde i Kong Hans' hær under operationerne i Ditmarsken i vinteren 1500. Træsnit fra en skillingsvise.

Om redaktion, udvalg af artikler samt sikring af akademisk originalitet og kvalitet:

- Redaktionen omfatter Michael Hesselholt Clemmesen (ansvarshavende) samt Niels Bo Poulsen.
- Forslag til artikler kommer fra forfattere, medlemmer (se: www.milhiskom.dk) og kommissionens kontaktpersoner på universiteterne (professor Gunner Lind/KU, lektor Claus Bundgård Christensen/RUC, lektor Thomas Wegener Friis/SDU, lektor Iben Fonnesberg-Schmidt/AAU og lektor Niels Wium Olesen/AU).
- Udvalg gennemføres af redaktørerne med nødvendig inddragelse af periode- og områdeviden fra kontaktpersonerne samt kommissionens styrelse og yderligere medlemmer.
- Der indhentes udtalelser af to lektører for hver artikel med henblik på peer review.
- På grundlag af udtalelserne afvises artiklen eller gennemgår den afsluttende tilpasning på grundlag af udtalelserne i samarbejde mellem forfatter og redaktører.

ISSN: 2246-3070

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller
anden mangfoldiggørelse af denne bog
er kun tilladt med forlagets tilladelse eller
ifølge overenskomst med Copy-Dan

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

Tlf. 6550 1740
www.universitypress.dk

Indhold

Bidragyderne	7
REDAKTØRERNE	
Forord	9
MICHAEL HESSELHOLT CLEMMESSEN	
9. april var ikke på programmet	
Generalerne og skiftet i socialdemokratiets forsvarspolitik	11
<i>Summary</i>	73
PETER HERTEL RASMUSSEN	
Det landmilitære forsvar af den sjællandske øgruppe og Bornholm under den kolde krigs sidste to årtier (1970'erne og 1980'erne)	
Del I: Perioden fra ca. 1970 til 1979	75
<i>Summary</i>	122
JENS OLE CHRISTENSEN	
Krigsmuseets kulturarvsbevaring og det dansk-baltiske sikkerheds- og forsvarsmæssige samarbejde i 1990'erne. Kulturarvsbevaring fra en overset del af det danske internationale engagement.	123
<i>Summary</i>	175
JESPER SAHL NIELSEN	
The Russo-Japanese War – Perceptions of War through a Forgotten Pictorial Archive	176
<i>Summary</i>	256
KAMILLA ANE PETERSEN	
Følelser ved fronten – og i eftertiden	257
<i>Abstract</i>	274

Bidragydere

Michael Hesselholt Clemmesen

Pensioneret brigadegeneral med kandidatgrad i historie fra Københavns Universitet. Nu seniorforsker (emeritus) ved Forsvarsakademiets Institut for Strategi og Krigsstudier. Forskningsfokus er fortsat dansk og nordeuropæisk strategihistorie fra 1870 til 1940. Seneste større udgivelse er sidste del af trilogien om dansk forsvarspolitik fra 1890 til 1940: Sønderjyllands forsvar og Lembourns spionage. Om skiftet i 1928-29 tilbage til Tyskerkursen fra småflirt med fransk alliance (Odense 2019).

Peter Hertel Rasmussen

Hovedfagseksamen i historie 1975 fra Københavns Universitet med speciale i dansk udenrigspolitik 1812-13. M.A. i "war studies" fra King's College, London, 1977. Ansat i Udenrigsministeriet fra 1979 til 2013. Forfatter til "Den danske Tysklandsbrigade 1947-1958" (Odense, 2019). Siden 2019 tilknyttet Danmarks Krigsmuseum som seniorprojektforsker med henblik på udarbejdelsen af et studie over det landmilitære forsvar af den sjællandske gruppe og Bornholm fra ca. 1970 til 1989.

Jens Ole Christensen

Museumsinspektør, seniorforsker, ph.d. på Nationalmuseet/Krigsmuseet. Siden 1991 forsker/seniorforsker ved Tøjhusmuseet/Nationalmuseet/Krigsmuseet. Har arbejdet med museets kerneopgaver: indsamling, forskning og formidling, bl.a. udviklingen af en forskningsbaseret, aktivt opsøgende indsamlingspolitik for Tøjhusmuseet som led i en ny bredere kultur- og militærhistorisk profil for museet. Har forskningsmæssigt primært arbejdet med 1800- og 1900-tallets militærhistorie, herunder dansk overlevelsestrategi og dansk sikkerheds-, udenrigs- og forsvarspolitik samt periodens danske forsvar og krige, særligt de slesvigske krige og Københavns nyere befæstning fra slutningen af 1800-tallet. Men også det dansk-norske fæstningsforsvar fra 1600- til 1800-tallet, Hærens historie fra 1600-tallet til i dag og Hjemmeværnets historie siden besættelsestiden. Arbejder nu med et større forskningsprojekt om dansk forsvar under Den Kolde Krig.

Jesper Sahl Nielsen

Ansæt ved Institut for Strategi og Krigsstudier ved Forsvarsakademiet. Inden ansættelsen ved Forsvarsakademiet i 2017 tjenestegørende i Den Kongelige Livgarde (2007-11) og er uddannet cand.mag. fra Københavns Universitet (2011-16) i Historie og medievidenskab. Forskningsområder er hovedsageligt doktrinudvikling med landmilitært hovedfokus samt operationalisering af civil-og militær erfaringsindhentning på krigsskuepladser. Ud over forskning underviser Jesper på Forsvarets diplom- og masteruddannelser.

Kamilla Ane Petersen

Cand.mag. i dansk og historie fra Roskilde Universitet i 2018. Hun interesserer sig særligt for problemstillingen kvinder i krig og følelseshistorie. Kamilla Ane Petersen er ansat som vidensformidler på Glostrup Bibliotek. Ved siden af arbejdet modtager Kamilla Ane Petersen russiskundervisning og afholder løbende foredrag og samtaler med fokus på kvinderne i Den Røde Hær og deres erindringer.

Forord

Kære læsere

Med virkning fra indeværende nummer, 2021, har et nyt redaktørteam, bestående af undertegnede, overtaget redaktionen fra dets mangeårige redaktør, brigadegeneral (pens.), cand. phil. Michael Clemmesen. Skiftet i redaktørposten på *Fra Krig og Fred* skete i forbindelse med Årsmødet i marts 2020 (der i parentes bemærket blev gennemført blot 14 dage før den nationale nedlukning som følge af Covid19-pandemien). Som nye redaktører vil vi gerne benytte lejligheden til at sende en særdeles varm tak til tidsskriftets mangeårige redaktør Michael Clemmesen.

Da Michael Clemmesen takkede af, var det efter mere end ti år som præsident for Dansk Militærhistorisk Kommission (DMK) – en periode, hvor han kraftigt revitaliserede kommissionens arbejde. Undervejs grundlagde han i 2014 nærværende tidsskrift, som han var eneredaktør for. Indeværende nummer af *Fra Krig og Fred* er ottende årgang, og at tidsskriftet har vist sig så levedygtigt, kan tilskrives den tidligere redaktørs energiske engagement i forening med dedikerede skribenter i og uden for DMK.

Vi ser frem til at fortsætte det gode arbejde og vil nedenfor kort præsentere os:

Sofie Lene Bak er lektor på Saxo-instituttet ved Københavns Universitet. Hun har bl.a. beskæftiget sig med social- og kultur- og mentalitetshistoriske konsekvenser af krig og konflikt i kraft af sin forskning i Holocaust og dansk besættelsestid. Hendes forskningsinteresser tæller også Oral History, erindringshistorie og historiebrug, og hun bringer således indsigt i disse væsentlige og ekspanderende forskningsfelter med sig til redaktionen.

Niels Bo Poulsen er chef for Forsvarsakademiets Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori. Han har særligt arbejdet med det 20. århundredes totale krige, dels ud fra en operationshistorisk tilgang, dels ud fra social- og mentalitetshistoriske vinkler. Han forsker aktuelt i militærhistoriens metodiske og teoretiske fundament og selvforståelse.

Vi i redaktørteamet fik ved årsmødet lejlighed til at præsentere vores visioner for *Fra Krig og Freds* fremtid. Det skete under parolen: Flere skal kende tidsskriftet; flere skal kunne genkende sig selv i det; flere skal læse det, og flere medier skal citere fra det. *Fra Krig og Fred* skal stadig honorere sin oprindelige målsætning om at fremme dansk militærhistorisk virksomhed, og tidsskriftet kommer ikke til at svigte sin faste læserskare. Men redaktionen vil fremadrettet tilskynde og understøtte forfatterne i at reflektere over den historiebrug, som deres emne er genstand for, og klargøre, hvordan deres konklusioner relaterer sig til aktuelle

problemstillinger og debatter. At forholde sig til både aktuelt – og potentielt – brug af fortiden demonstrerer ikke alene forskningens nytte, men styrker også formidlingen til et bredere publikum. Det er ligeledes redaktionens ambition at virke for at udbrede kendskabet til tidsskriftet gennem sociale medier og at optage andet redaktionelt stof end artikler, fx i form interviews, essays og referater af paneldebatter på årsmøder og kommissionsmøder. I redaktionen vil vi fortsat sikre, at tidsskriftet bringer artikler af etablerede forskere, men har ambitionen om at øge fokus på artikler, der er baseret på speciale- og ph.d.-afhandlinger, således at *Fra Krig og Fred* styrkes som forum for såvel originale og nyskabende forskningsresultater som for den vedholdende diskussion af militærhistoriens metodiske og teoretiske aspekter.

2021-nummeret opfylder glædeligvis denne ambition til fulde, idet årets udgave både indeholder bidrag fra etablerede og fra yngre forskere. Årets artikler beskæftiger sig både med velkendte temaer som den tyske besættelse af Danmark i 1940 og den kolde krig, men også med den relativt underbelyste russisk-japanske krig i 1904. Her er museale perspektiver, fotohistorie og bidrag, der trækker på følelseshistorie, et forskningsfelt, der i øjeblikket vinder stor udbredelse. 2021-nummeret vidner således om, at militærhistorien er et bredt og pluralistisk foretagende, der er i levende dialog med historiefagets metodiske og teoretiske udvikling og fortsat rekrutterer nye forskere.

*Lektor Sofie Lene Bak, Saxoinstituttet, Københavns Universitet
Institutchef Niels Bo Poulsen Institut for Strategi og Krigsstudier,
Forsvarsakademiet*